

## *Лекція № 1*

Тема. **Зміст і організація навчального процесу в коледжі.**

**Мета:** розкрити особливості змісту підготовки майбутніх учителів початкових класів, ознайомити із документами, які визначають зміст підготовки; розширити знання здобувачів передвищої освіти про форми організації освітнього процесу у коледж, розвивати професійні уміння здобувачів освіти; прищеплювати почуття відповідальності за результати власної діяльності й поведінки.

**Тип лекції:** лекція – інформація.

**Методи, прийоми:** навчальна дискусія, фронтальне опитування, бесіда, розповідь.

**Обладнання:** таблиці, комп'ютер.

**Основні поняття та терміни:** освітній процес у коледжі, лекція, семінар, самостійна робота здобувача передвищої освіти, консультація.

### **План**

1. Мета й завдання курсу «Вступ до педагогічної професії» вчителя початкових класів.
2. Особливості освітньо-професійної програми «Початкова освіта».
3. Основні форми організації навчально-виховного процесу в коледжі.
4. Кредитно-модульна система організації навчального процесу.
5. Оцінювання навчальних досягнень студентів

### **Рекомендована література**

1. Костащук О.І. Вступ до спеціальності «Початкова освіта»: навчально-методичний посібник. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2019. – 90с.
2. Більська О.В. Бути вчителем: Навчально-методичний посібник з курсу „Вступ до спеціальності” – Вінниця: ТД «Едельвейс и К», 2012. – 296 с.
3. Мазоха Д.С. На шляху до педагогічної професії (Вступ до спеціальності): Навчальний посібник / Д.С. Мазоха. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 168с.
4. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії: Лекції і практичні заняття. Навч.-метод. посіб. для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Г.М. Мешко. - Вид. 2-ге, перероб. і доп. - Т.: ТИПУ, 2010.(електрон. посібник).
5. Нова українська школа: poradnik для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.

#### **1. Мета й завдання курсу «Вступ до педагогічної професії» вчителя початкових класів.**

Вчити, виховувати, розвивати дитину складно, відповідально, але й радісно. Для цього потрібні універсальні знання. Саме психолого-педагогічні дисципліни розкривають загальні закономірності, принципи, методи і форми педагогічної діяльності.

Курс «*Вступ до педагогічної професії*» відкриває цикл психолого-педагогічних дисциплін.

Основні освітні цілі курсу пов'язані з формуванням особистісних орієнтацій, ознайомленням з особливостями професії учителя початкових класів.

Зміст курсу складається з 2 модулів:

### ***РОЗДІЛ 1. Загальні засади підготовки фахівців початкової освіти.***

### ***РОЗДІЛ 2. Педагогічна професія й особистість учителя .***

Вивчення теоретичного матеріалу відбувається на лекційних заняттях, а формування навичок і умінь, необхідних в професійній діяльності вчителя - на практичних заняттях та в ході самостійної роботи студента.

**Метою** навчальної дисципліни «Вступ до педагогічної професії» є ознайомлення студентів зі структурою закладів передвищої освіти, видами навчальних занять у коледжі, особливостями самостійної та наукової роботи студентів, основними компетентностями вчителя початкових класів, формування у студентів потреби до самоосвіти, професійного розвитку.

**Основними завданнями** вивчення навчальної дисципліни «*Вступ до педагогічної професії*» є:

- допомогти студентам адаптуватися до освітнього процесу;
- ознайомити зі змістом та основними формами навчання в коледжі та особливостями наукової організації праці студентів;
- розкрити основні поняттями навчальної дисципліни;
- сформуванню уявлення про структуру, зміст, характер і специфіку майбутньої професійної діяльності;
- дати уявлення про важливість самоосвіти та самовиховання майбутнього педагога протягом життя;
- розкрити шляхи формування культури педагогічного спілкування;
- сприяти формуванню особистості майбутнього педагога.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Вступ до педагогічної професії» студенти **повинні знати:**

- зміст та форми організації освітнього процесу в коледжі;
- особливості організації навчання майбутніх педагогів (основні положення навчального плану спеціальності, перспективу вивчення навчальних дисциплін, розподіл часу на виконання завдань навчального плану);
- сутність педагогічної діяльності, зміст професіограми, завдання, функції вчителя початкових класів та типові завдання виробничої діяльності;
- особливості організації та здійснення самостійної роботи;
- шляхи формування педагогічних умінь, засоби їх діагностики та корекції, умови побудови системи самоосвіти.

**вміти:**

- користуватися прийомами раціонального використання часу;

- володіти уміннями вчитися, успішно займатись самоосвітою, самовихованням;
- характеризувати функції, особливості професійної діяльності вчителя;
- володіти прийомами педагогічної комунікації;
- виявляти педагогічні здібності;
- складати програму професійного самовдосконалення;
- брати участь в обговоренні та розв'язанні педагогічних ситуацій.

«Вступ до педагогічної професії» пов'язаний з курсами «Історія педагогіки», «Педагогіка», «Основи педагогічної майстерності», «Педагогічна конфліктологія».

Основним підручником є навчальний посібник для студентів педагогічних закладів «Вступ до педагогічної професії», автор М.М.Фіцула. У підручнику розкриті теоретичні питання курсу, для поглиблення самостійної роботи наприкінці теми вміщено контрольні запитання, завдання, списки рекомендованої літератури.

## **2. Особливості освітньо-професійної програми «Початкова освіта» ЕПФК ЗНУ.**

**Освітньо-професійна програма** є нормативним документом, який регламентує нормативні компетентісні, кваліфікаційні, організаційні, навчальні та методичні вимоги в підготовці здобувачів рівня фахової передвищої освіти ступеня фахового молодшого бакалавра галузі 01 «Освіта/Педагогіка» спеціальності 013 «Початкова освіта», заснована на компетентнісному підході підготовки фахівців у галузі 01 «Освіта/Педагогіка» спеціальності 013 «Початкова освіта». Освітньо-професійна програма розроблена на виконання Закону України «Про фахову передвищу освіту» від 13.07.2021 № 801. У 2022 році освітньо-професійна програма приведена у відповідність до стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 013 Початкова освіта освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України ввід 13.07.2021 року №801. Освітньо-професійна програма вводиться в дію з 01.09.2022 року.

**Освітньо-професійна програма у сфері фахової передвищої освіти** – єдиний комплекс освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спрямованих на досягнення визначених результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої та професійної кваліфікації.

### **Освітньо-професійна програма містить:**

1. вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за програмою;
2. зміст підготовки здобувачів фахової передвищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;
3. обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття ступеня фахової передвищої освіти;
4. перелік освітніх компонентів і логічну послідовність їх виконання;

5. вимоги професійних стандартів (за наявності);
6. форми атестації здобувачів фахової передвищої освіти;
7. вимоги до системи внутрішнього забезпечення якості фахової передвищої освіти;
8. перелік компетентностей випускника» (частина 1,2 статті 49 Закону 2745).

ОПП розробляють за участю *зайнтересованих сторін* – здобувачів освіти, випускників закладів фахової передвищої освіти, педагогічних працівників, роботодавців тощо. Відповідно до пункту 10 частини 5 статті 41 Закону 2745 органи студентського самоврядування вносять пропозиції щодо змісту ОПП.

Освітньо-професійна програма фахового молодшого бакалавра базується на загальновідомих положеннях та результатах сучасних наукових досліджень у сфері педагогіки, спрямована на здобуття студентами фундаментальних знань, оволодіння теоретичними знаннями, практичними навичками й вміннями з педагогіки, психології та фахових методик через проходження педагогічної практики та інших компетентностей для успішного здійснення професійної діяльності.

Забезпечує формування інтегральної, загальних, спеціальних (фахових) компетентностей для особистісно-професійного розвитку здобувачів освіти. Реалізується при поєднанні теоретичної та практичної підготовки, відпрацюванні практичних навичок під час практичних занять та в процесі педагогічної практики, інтеграція фахової підготовки в галузі початкової освіти з інноваційною, пошуково-дослідницькою діяльністю.

**Практична підготовка** здобувачів фахової передвищої освіти є обов'язковою складовою ОПП, як а дає можливість набути практичні навички та спеціальні компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності.

Забезпечення публічної, зрозумілої, точної, об'єктивної, своєчасної та легкодоступної інформації про ОПП, умови й процедури присвоєння ступеня фахової передвищої освіти та кваліфікацій є невід'ємною складовою внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу фахової передвищої освіти.

**Мета ОПП:** підготувати висококваліфікованих конкурентоспроможних педагогічних працівників, здатних вирішувати спеціалізовані освітні завдання в початковій школі; сформувані професійні компетентності майбутніх вчителів щодо навчання молодших школярів у відповідності до Державного стандарту початкової школи. Формування високого рівня професіоналізму, наукової та загальної культури сучасного спеціаліста-вчителя початкових класів, інтегрованого в європейський та світовий науково-освітній простір, особистості фахівця, здатного вирішувати типові та складні непередбачувані завдання й проблеми комплексного характеру в галузі педагогіки в умовах реалізації НУШ.

**Освітня кваліфікація:** фаховий молодший бакалавр з початкової освіти

**Професійна кваліфікація:** вчитель з початкової освіти

### **3. Основні форми організації навчально-виховного процесу в коледжі.**

Не так давно поняття «навчання» розглядали як процес цілеспрямованої передачі та засвоєння певного досвіду. У сучасній системі освіти навчання – це організована, двостороння діяльність, спрямована на максимальне засвоєння та усвідомлення навчального матеріалу і подальшого застосування отриманих знань, умінь та навичок на практиці. Сучасне навчання, особливо у вищій школі, передбачає активну участь здобувачів в освітньому процесі.

Навчання можна здійснюватися по-різному, вибираючи різноманітні форми (від латин. – зовнішність, устрій), тобто зовнішнє вираження якого-небудь змісту. Категорія «**форма навчання**» належить до основних у дидактиці й у закладах передвищої освіти має декілька рівнів прояву та теоретичного представлення:

I. форми навчання;

II. форми організації навчання (ФОН);

III. форми організації навчальної (пізнавальної) діяльності (ФОПД).

#### **I. Закон України визначає такі форми навчання в коледжі:**

1) очна (денна);

2) дистанційна.

Форми навчання можуть поєднуватися.

##### **1. Очна форма:**

*Денна форма* передбачає здійснення навчання з відривом від виробництва. Є основною. На неї орієнтовано більшість нормативних актів, які регламентують діяльність коледжу. На базі плану денної форми навчання створюються плани інших форм навчання відповідно до чинних вимог. Аудиторне навантаження стаціонару вважають стовідсотковим.

2. *Дистанційна форма* – розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційнокомунікаційних технологій.

Навчання на всіх формах відбувається за державними стандартами. Студенти однієї і тієї ж спеціальності різних форм навчання вивчають однакові дисципліни та складають однакові форми підсумкового контролю. Після закінчення навчання випускники отримуть однакові дипломи державного зразка, форма навчання зазначається в додатку.

#### **II. Різноманітність форм організації навчального процесу**

*Форма організації навчального процесу (ФОН)* – спосіб організації, побудови та проведення навчальних занять, у яких реалізуються зміст навчальної роботи, дидактичні завдання та методи навчання.

У ст. 50 Закону України виділено такі **форми організації навчання** в коледжі:

- 1) навчальні заняття;
- 2) самостійна робота;
- 3) практична підготовка;
- 4) контрольні заходи.

У свою чергу основними **видами навчальних занять** у закладах передвищої освіти є:

- лекція;
- лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття;
- консультація.

### **III. Різноматність форм організації навчальної (пізнавальної) діяльності (ФОПД)**

У ході навчання викладачеві доводиться використовувати різноманітні організаційні форми, щоб активізувати навчальну діяльність студентів.

**Форми організації навчальної (пізнавальної) діяльності (ФОПД)** – це усталені способи організації навчальної діяльності студентів залежно від їхньої кількості та характеру завдань, які вони розв'язують.

До них відносять: *фронтальну, групову, парну, індивідуальну роботу.*

**Лекція** – найдавніша з форм організації навчання університетів. З'явившись у Стародавній Греції та Стародавньому Римі, вона набула особливого поширення в європейських вишах Середньовіччя. Джерел інформації було обмаль, і викладачі або зачитували книжки студентам, коментуючи основні положення, або проголошували систематизовані відомості у вигляді писаних текстів. Студенти конспектували лекції, а потім завчали записане. Лекція домінувала у вищій школі до XX ст. Наприкінці XIX ст. розпочалася її нищівна критика як основної форми організації навчання. Відомі педагоги вважали, що обмеження навчальної роботи студентів лише лекціями збіднює процес навчання. Так, М. Пирогов наголошував, що лекції мають читатися тільки тоді, коли викладач може запропонувати студентам зовсім новий, не надрукований матеріал.

**Лекція** (з латин. *lectio* – читати) – логічно обґрунтований, послідовний, аргументований і систематизований виклад передбаченого навчальною програмою матеріалу. Як різновид навчального заняття вона відіграє провідну роль в організації навчання, оскільки не лише започатковує знайомство студентів зі змістом навчальної дисципліни, але спрямовує їх подальшу самостійну навчальну діяльність щодо її опанування. Загалом лекцію можна порівняти з дороговказом змісту, шляхів, способів здобуття знань і ставлень до них. Вона вводить студента у певну наукову галузь і встановлює зв'язок із усіма видами його навчальної діяльності: семінарськими, практичними, лабораторними заняттями, практиками, самостійною підготовкою ІНДЗ, курсових, випускних робіт, контрольних заходів тощо.

#### ***Переваги лекційного викладу:***

– за відсутності посібників із окремих навчальних дисциплін лекція є основним засобом систематизації необхідних предметних знань;

- порівняно з підручником, лекція має більше можливостей щодо врахування новітніх наукових досягнень;
- викладач може враховувати специфіку аудиторії та змінювати змістові акценти;
- розгортається логіка міркувань і суджень («тут і тепер»), яка навчає студентів міркувати;
- знання подаються в певній системі, яка впливає на формування аналітичних і синтезуючих можливостей студентів;
- зосереджується увага студентів на найскладніших питаннях, у яких важко розібратися самотійно;
- озброює студентів не лише знаннями, а й переконаннями, практичними вміннями критично ставитися до наукових проблем;
- забезпечує емоційний контакт лектора та студентів, дає можливості для зворотного зв'язку;
- економно використовує час (за 2 год студент на лекції отримує більше інформації, ніж за такий час самотійної роботи);
- окреслює напрями подальшої самотійної діяльності.

***Недоліки лекційного викладу:***

- базується на репродуктивному навчанні, орієнтує студентів на просте відтворення знань;
- обмежений час не дає можливості висвітлити усі питання належним чином;
- студент на лекції – переважно пасивний слухач, об'єкт педагогічного процесу;
- ґрунтується на мовленні, а більшість студентів краще запам'ятовують інформацію, отриману через зоровий аналізатор;
- встановлено, що навіть після лекції, прочитаної на високому рівні, студенти можуть відновити в середньому 70 % матеріалу через 3 год й 10 % – через 3 дні. На лекції переважно спрацьовує короткотермінова пам'ять;
- дослідження засвідчують, що під час лекції 70 % студентів, не вникаючи в зміст навчального матеріалу, записують усе підряд (так званий стиль «писаря»), 10 % прагнуть усвідомити зміст, а 20 % узагалі займаються сторонніми справами;
- лекція переважно забезпечує засвоєння студентами навчальної інформації лише на першопочатковому рівні розуміння і загального орієнтування в матеріалі. Хоча цей етап також принципово важливий для подальшого засвоєння знань;
- отримання зворотної інформації про рівень розуміння розглянутого на лекції віддалене в часі;
- залежність студентів від поглядів і трактувань понять і явищ викладачами, особливо тими, що мають авторитет чи авторитарний стиль;
- одноманітність і напруженість навчальної роботи призводить до швидкої стомлюваності та зниження уваги. На першій фазі стомлюваності переважають процеси збудження над гальмуванням (шум, рухливість), а на другій – навпаки (апатія, сонливість);

- велика наповнюваність аудиторій під час лекцій, не дає можливості викладачеві ефективно управляти розумовою діяльністю студентів;
- студенти молодших курсів недостатньо володіють уміннями сприймати, осмислювати і записувати необхідний матеріал, а тому швидко втомлюються й уповільнюють темп лекції;
- лекції у ЗВО читають викладачі, які мають вчене звання (доценти, професори), а практичні заняття проводять асистенти, тому лекційний матеріал або репродуктивно відтворюється студентами, або зовсім не використовується;
- великий обсяг годин, який відводиться на лекції, часто призводить до дублювання навчального матеріалу під час вивчення різних предметів.

У практиці коледжу читаються лекції таких різновидів за своїм призначенням у навчальному процесі:

- навчальна (академічна, тематична, ординарна, основна) – всебічно та систематично розкриває навчальний матеріал із певної теми;
- вступна – обґрунтовує роль, основні методологічні позиції та методи науки й дисципліни у професійній підготовці, дає загальне уявлення про завдання та зміст курсу, його взаємозв'язок із іншими науками та предметами, сприяє зацікавленості ним;
- заключна (підсумкова) – завершує читання лекційного курсу, систематизує подані знання, підбиває підсумки, зосереджує увагу на практичному значенні здобутих знань для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності;
- оглядова – читається на випускних курсах і підсумовує все вивчене раніше перед державними іспитами. Вона не є простим повторенням пройденого, а має на меті здійснити систематизований аналіз основних категорій, понять і наукових проблем предмета;
- настановча – окреслює шляхи вивчення дисципліни (переважно на заочній формі навчання або перед практикою). Крім моментів вступної лекції містить докладний аналіз літературних й інформаційних джерел, методичні поради щодо самостійної роботи над навчальним курсом;
- консультативна – доповнює, уточнює матеріал навчальної дисципліни, її зміст визначають запитання студентів.

#### Форми проведення лекцій:

- *проблемна лекція*: ставиться й вирішується за допомогою студентів навчальна проблема;
- *бінарна лекція (лекція-дискурс)*: проблемний виклад навчального матеріалу в діалозі двох викладачів;
- *провокування*: педагог намагається викликати в студентів сумнів у знаннях, теоріях, судженнях учених або і власних висловах, доводячи їх до абсурду;
- *лекція-візуалізація* (з латин. – зоровий): використання програму Power Point, викладач готує лекцію-презентацію для її мультимедійного представлення (або через інтерактивну дошку);



- *лекція із заздалегідь запланованими помилками*: викладач на початку заняття повідомляє список можливих видів помилок (змістові, методичні тощо), а завдання студентів – фіксувати їх на полях конспекту під час лекції та інші.

### ***Особливості семінарських, практичних, лабораторних занять***

На лекціях головну інформативну роль виконують викладачі. Проте є заняття, в яких студенти відіграють головну роль, формуючи, закріплюючи, узагальнюючи, систематизуючи знання, застосовуючи їх у практичній роботі, демонструючи уміння та навички – це семінарські, практичні та лабораторні.

**Семінар** (із латин. – розсадник знань) – один із основних видів навчального заняття, який передбачає самостійне поглиблене опрацювання студентами теоретичного матеріалу навчальної дисципліни та підготовку доповідей, рефератів, повідомлень, суджень.

Семінарська форма навчання виникла в Стародавній Греції та Римі. Але в європейських університетах вона відновилася тільки з XVII ст. Основним завданням семінарів стала праця студентів над літературними джерелами, які стали доступними для масового читання з розповсюдженням книгодрукування.

Керували ними видатні вчені, які залучали студентів до дослідницьких занять. Тому вони набували пошукового характеру, а їхня тематика доповнювала той матеріал, який подавався під час лекцій.

#### **Завдання семінарів:**

- поєднати лекційну форму навчання із систематичною самостійною роботою студентів над підручниками, посібниками, першоджерелами тощо;
- виробляти досвід пошуково-дослідницької діяльності;
- формувати інтерес до окремих наукових і навчальних проблем;
- формувати вміння писати на основі логічно структурованого матеріалу доповіді, реферати, виголошувати доповіді чи повідомлення, аргументувати власну точку зору на предмет обговорення;
- орієнтувати студентів на підвищення культури навчальної праці;
- забезпечувати засвоєння знань, умінь і навичок;
- здійснювати контроль і перевірку теоретичних знань студентів; – коректувати їхні знання, уміння й навички.

Семінари сприяють формуванню у студентів навичок самостійної роботи з науковими джерелами, виявляють індивідуальні здібності й нахили студентів, привчають точно формулювати свою точку зору, логічно розмірковувати, добирати докази, контролювати власні емоції, бути толерантними до позиції інших.

У практиці навчальної роботи залежно від форми проведення, виділяють такі ***різновиди семінарів***:

**1. Просемінар** – навчальний семінар. Його завдання – навчання студента під керівництвом викладача способів самостійної роботи, підготовка виступів, доповідей, рефератів, написання тез, анотацій тощо. Цей вид використовується на I курсі, коли студенти вперше розпочинають підготовку до циклу семінарів певної навчальної дисципліни.

**2. Семінар у вигляді бесіди** (семінар «запитання–відповідь», семінар обміну інформацією). Студенти самостійно готуються до заняття відповідно до теми, плану та рекомендованої літератури.

**3. Семінар виголошення доповідей.** Попередньо студенти вибирають і готують реферати відповідно до запропонованого переліку та вимог (указується спосіб викладу, обсяг).

**4. Семінар-конференція.** Присвячений обговоренню певної соціально-педагогічної проблеми, нових книг, праць учених тощо. Наперед студенти ознайомлюються з предметом (питанням, книгою) та планом конференції.

**5. Семінари-диспути.** Диспути й дебати – одна з найдавніших форм навчання у виші (поряд із лекцією), у якій студенти демонстрували свої знання й уміння відстоювати їхню правомірність.

*Дискусія* (з латин. – розглядаю, досліджую), диспут (із латин. – досліджую, сперечаюся), дебати (з фр. – сперечатися), полеміка (з грец. – військова майстерність) фактично означають обмін думками, публічне обговорення суперечного питання, зіткнення різних поглядів.

Основою обговорення стають певні педагогічні поняття, способи та засоби дії, різні варіанти пояснення явищ, прогнози розвитку, протилежні оцінки та напрями досягнення результату. Семінар-диспут може бути присвячено події, яка нещодавно відбулась і є актуальною для розуміння. Головна мета заняття – з'ясувати позиції, переконання учасників та умінь відстоювати й аргументувати власні судження. 5

**6. Семінар-мозковий штурм** (мозкова атака, брейн-стормінг –Brainstorming). Під час проведення навчальних занять, зокрема семінарських, брейнстормінг здатен стимулювати творчу колективну активність учасників до продукування максимально можливої кількості різноманітних (нестандартних, деколи абсурдних, фантастичних) ідей для розв'язання проблеми. Він може застосовуватися для перевірки та закріплення знань; повторення й узагальнення вивченого матеріалу; пошуку ідей щодо вирішення соціально-педагогічних проблем, планування дій, проєктів; проблемного навчання на етапі висунення гіпотез тощо.

**7. Спецсемінар.** Особливий різновид семінару, який проводиться на старших курсах. Він не передбачає лекційного курсу, а спрямований на формування у студентів умінь і навичок здійснення наукових досліджень.

Практичні заняття з'явилися у XIX ст. як супровід до лекцій під час викладання точних і природничих наук. На них студенти розв'язували задачі, формували певні вміння.

**Практичне заняття** (із латин. *practicos* – діяльний) – навчальне заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд студентами теоретичних положень дисципліни та формує вміння й навички їх практичного застосування.

Основна його дидактична мета – закріплення та деталізація наукових знань, а головне – вироблення у студентів умінь і навичок.

Практичні заняття забезпечують:

- 1) розуміння студентами необхідності володіння базовими теоретичними знаннями;
- 2) поглиблення й уточнення знань, здобутих на лекціях і в процесі самостійної роботи;
- 3) усвідомлення необхідності вироблення умінь і навичок, які мають професійну спрямованість;
- 4) навчання студентів раціональних методів оволодіння вміннями та навичками;
- 5) розвиток творчих здібностей майбутніх фахівців;
- 6) систематичний контроль виконання студентами самостійних практичних завдань.

Види практичних занять:

**1. Практичне заняття за сценарієм семінару у вигляді бесіди** (семінари «запитання – відповідь», обміну інформацією).

**2. Практичне заняття за сценарієм семінару виголошення доповідей.** Відрізняється від семінару тим, що студенти презентують не фундаментальні наукові доповіді, а значно коротші виступи практичного спрямування.

**3. Практичне заняття на основі кейс-навчання** (кейс-стаді, ситуаційне навчання). «Кейси» як спосіб навчання вперше почали використовуватися на початку ХХ ст. в Гарвардському університеті під час підготовки юристів, медиків, економістів.

Назва кейс-навчання походить від англійського терміна «case-study», що буквально перекладається як «вивчення ситуації (випадку)». В його основі лежить аналіз конкретних ситуацій, тобто глибоке і детальне дослідження реальної або імітованої ситуації, що виконується з метою виявлення її окремих і (або) загальних характерних особливостей. Кейс-навчання розвиває здатність студентів приймати професійні рішення.

Зміст кейсів передає сутність основних педагогічних понять, проблеми та дилеми, з якими стикається в професійній діяльності соціальний педагог.

**4. Практичне заняття зі створення педагогічних проєктів.** Проєкт (із латин. – кинутий наперед) – задум організації чого-небудь. Під педагогічним проєктом розуміється детально сплановане розв’язання педагогічної проблеми.

**5. Практичне заняття з використанням мікрОВикладання** (ділової імітаційної гри). *МікрОВикладання* – це цілеспрямоване та систематичне відпрацювання в студентів викладацьких умінь і навичок.

**6. Тренінгове навчальне заняття.** *Тренінг* (з англ. – навчання, дресура, тренування) – форма заняття, заснована на використанні інтерактивних методів навчання, за якої створюються умови

для поглиблення, усвідомлення й отримання нових знань та формування практичних умінь і навичок.

Навчання в межах тренінгу дає змогу учасникам учитись обмінюватись один із одним інформацією та висловлювати власну думку, говорити та слухати, приймати рішення, обговорювати й спільно вирішувати проблеми, розвивати особистісні та соціальні навички.

7. *Практичне заняття у формі майстер-класу.* Майстер-клас – одна з ефективних форм розповсюдження педагогом власного досвіду. Переважно він розуміється як особлива форма навчального заняття, яка заснована на діях показу і демонстрації досвіду творчого та якісного вирішення певних професійних завдань.

*Лабораторні заняття* (від латин. *laboro* – трудитися, долати труднощі) – це заняття, в основі яких лежить самостійна навчальна робота студентів, експериментальне вивчення теорії, оволодіння методами науково-дослідницького збагачення досвідом і підготовкою до практичної діяльності.

Вони виникли як необхідність опанування точними, природничими та технічними науками. Заняття проводились у спеціально обладнаних лабораторіях.

У викладанні педагогічних дисциплін лабораторні заняття передбачають:

- безпосереднє ознайомлення з професійною діяльністю (наприклад, педагога, вихователя групи продовженого в школі);
- заняття, які потребують самостійної роботи студентів під наглядом викладача (наприклад, із комп'ютером).

#### **4. Кредитно-модульна система організації навчального процесу**

Згідно з рішенням колегії Міністерства освіти і науки України від 24.03.2005 р. коледж був зобов'язаний запровадити **кредитно-модульну систему організації навчального процесу** (далі – КМСОНП) з 2005/2006 н. р. для студентів усіх напрямів підготовки і спеціальностей у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації. Навчальний процес організується на основі розроблених навчальним закладом основних нормативних документів, які мають регулювати діяльність суб'єктів навчального процесу – викладачів і студентів.

*Кредитно-модульна система організації навчання* являє собою модель організації навчального процесу, що ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів). Вона передбачає визначення трудомісткості навчальної праці студентів у кредитах, структурування навчального матеріалу за модулями, підсумковий модульний контроль, рейтингове оцінювання навчальних досягнень із дисципліни.

**Структурними елементами кредитно-модульної системи є модулі та кредити.**

**Модуль.** Це поняття трактується двояко: як власне модуль і змістовий модуль.

**Модуль** – задокументована завершена частина освітньо-професійної програми (навчального предмета, практики, державної атестації), що реалізується відповідними формами навчального процесу.

Це може бути навіть блок дисциплін, які утворюють певну взаємопов'язану цілісність у складі освітньої програми, яка може розцінюватися як логічна підструктура усередині загальної структури програми, а також доповнення навчальних предметів практиками, курсовими, контрольними роботами, ІНДЗ тощо.

По суті, модуль трактується як одиниця навчального плану з наряду, що представляє набір навчальних дисциплін, що відповідає вимогам кваліфікаційної характеристики.

**Змістовий модуль** – це логічно завершена, відносно самостійна, цілісна частина навчального курсу, сукупність теоретичних і практичних завдань відповідного змісту та структури з розробленою системою навчально-методичного й індивідуально-технологічного забезпечення, необхідним компонентом якого є відповідні форми поточного та підсумкового рейтингового контролю. Модуль розглядається як відносно самостійна організаційно-методична структурна одиниця усередині навчальної дисципліни, яка включає цілі, логічно завершену одиницю навчального матеріалу, методичне керівництво до його засвоєння та систему контролю. Сукупність таких модулів утворює **навчально- методичний комплекс (НМК) навчального предмета**.

Освоєння кожного змістового модуля, тобто виконання закладених у ньому завдань, складає частину підсумкової оцінки, що виставляється за результатами вивчення дисципліни. У цьому модульний принцип подібний до рейтингу. Загальний бал, що виставляється за підсумками модулів і змістових модулів, має накопичувальний ефект. В активного під час виконання поточних завдань студента з високим рейтингом, який накопичив достатню кількість балів, є шанс отримати високу підсумкову оцінку.

Поділ навчального матеріалу дисципліни на навчальні модулі, їх кількість, види поточного контролю та терміни його проведення визначаються *робочою навчальною програмою предмета*, ухвалюються відповідною кафедрою, затверджуються науково-методичною комісією факультету і доводяться до відома студентів.

Поняття **кредиту** теж трактується широко: як **кредит і заліковий кредит**.

**Кредит** – одиниця вимірювання часу, необхідного студенту для засвоєння певної складової навчальної програми. Він враховує всі форми навчального навантаження студента: аудиторні заняття, самостійну, індивідуальну, науково-дослідницьку роботу, підготовку до іспитів тощо.

**Заліковий кредит (ЗК)** – одиниця вимірювання навчального навантаження студента, необхідного для засвоєння змістових модулів або їх блоку.

**Кредити (залікові одиниці)** вводяться для обліку трудомісткості освітньої програми. **Залікові одиниці** – це своєрідні загальні одиниці обліку у сфері вищої освіти. У Європі найбільш

поширеною є система ECTS (European Credit Transfer System – Європейська система перекладу (перезарахування) кредитів).

**Система залікових одиниць виконує дві основні функції.**

Перша – перезарахування курсів, отриманих в іншому ЗВО (національному чи закордонному). Тобто, необхідну суму одиниць студент може набрати частково в іншому виші, а його заклад повинен їх перезарахувати. Без цієї умови академічна мобільність і гнучкість у підготовці студента неможлива.

Друга функція – нагромаджувальна. Студент може отримувати освіту частинами, з розривом у часі. Залікові одиниці накопичуються, доки він не набере необхідну суму для отримання відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня (бакалавра, спеціаліста, магістра). Зрозуміло, можливість перезарахування та накопичення кредитів обумовлена договорами між ВНЗ, подібністю їх навчальних програм.

При цьому необхідно мати на увазі, що студент отримує відповідну суму залікових одиниць тільки в тому випадку, якщо він позитивно атестований із цієї дисципліни, виду занять, тобто отримав бал не нижче задовільного. Переведення оцінок, виражених у балах за багатобальною шкалою, в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS здійснюється відповідно до табл. 3

**Шкала оцінювання: національна та ECTS**

За шкалою ECTS	За шкалою коледжу	За 12 бальною системою	За національною шкалою	
			Екзамен	залік
A	90 – 100 (відмінно)	98-100-12 94-97-11 90-93-10	5 (відмінно)	зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	85-89-9	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)	80-84- 8 75-79 -7		
D	70 – 74 (задовільно)	70-74-6	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)	65-69-5 60-64- 4		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	50-59- 3 35-49- 2	2	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим	0-34 -1	(незадовільно)	

## 5. Оцінювання навчальних досягнень студентів

Відповідно до Закону контрольні заходи є однією з основних форм організації навчального процесу.

Контроль є важливим управлінським компонентом процесу навчання. Через нього відбувається зворотний зв'язок у навчанні, тобто відтворення навчального матеріалу студентом й отримання від викладача повідомлення про результати та наслідки засвоєного (знань, умінь і навичок).

У вищому навчальному закладі застосовують два основні види контролю:

**1. Міжсесійний** має такі підвиди:

- *попередній контроль* (діагностування, визначення загальної підготовки студента, рівня оволодіння основними поняттями дисципліни, вивчення якої розпочинається);
- *поточний* (оперативне виявлення, вимірювання, оцінювання якості знань, умінь, навичок);
- *тематичний* (модульний) – передбачає перевірку й оцінювання знань студентів із кожної логічно завершеної частини матеріалу (МКР). Викладач наперед повідомляє тривалість вивчення модуля, кількість проміжних і підсумкових атестацій, їх форми та методи, умови оцінювання;
- *періодичний* (атестація студентів за певний проміжок вивчення навчальної дисципліни).

**2. Підсумковий:**

- *сесійний контроль* (залікова й екзаменаційна сесії);
- *державна атестація* (іспити, захист кваліфікаційної роботи).

За нормативними документами коледжу для студентів, які навчаються за кредитно-модульною системою організації навчального процесу, питома вага контролю така:

- міжсесійний контроль;
- підсумковий.

Отже, студент може скористатися можливістю сесійного контролю або задовольнитися лише міжсесійним.

**Форми контролю** – способи перевірки навчальної роботи студентів залежно від їхньої кількості:

- *фронтальна* – передбачає нетривалі відповіді з місця, які доповнюють одна одну. Позитивне – оперативність, але вона не забезпечує повноту перевірки;
- *групова* – передбачає три основні варіанти: 1) після виконаного завдання група звітує та демонструє свої знання (усі члени кожної мікрогрупи чи вповноважені представники); 2) групи задають одна одній запитання й відповідають на них; 3) попередньо викладач працює зі студентами-консультантами, які передають знання й контролюють їх у групі. Звіти можуть бути й усними, і письмовими. Позитивне – охоплення контролем значної кількості студентів, але не гарантує повного обсягу зворотного зв'язку;
- *індивідуальна* – передбачає особну відповідь студента. Має два варіанти: письмовий і усний. Переваги – можливість глибинно з'ясувати знання студентів. Письмовий контроль дає змогу за нетривалий час здійснити перевірку одночасно всіх студентів академічної групи, але вимагає

значних витрат часу від викладача. Усна перевірка дає змогу виявити якість і рівень студентів, але при цьому задіюється тільки одна особа, інші, як правило, пасивні;

– *самоконтроль* здійснюється за допомогою сформульованих викладачем завдань і тестів для самостійної перевірки, переважно після вивчення нового матеріалу;

– *комбінована* передбачає одночасне поєднання різних форм контролю.

**Методи контролю** – способи забезпечення зворотного зв'язку, тобто одержання інформації про стан і характер пізнавальної діяльності студента й ефективність роботи викладача та результативність навчання. У коледжі використовуються:

1. *Спостереження за навчальною роботою* студентів (показниками є прояви в їхній поведінці ступеня уважності, старанності, розуміння запитань і завдань викладача, активності, систематичності підготовки до занять).

2. *Усні методи* (усна відповідь, бесіда, співбесіда, виступи, доповіді, рецензування, звіт про підсумки педагогічної практики, повідомлення, коментування текстів, читання схем, графіків тощо).

3. *Письмові методи* (реферати, есе, письмові звіти, творчі, контрольні роботи, педагогічні диктанти, курсові, дипломні, магістерські, конспекти, статті).

4. *Графічні методи* (таблиці, схеми, рисунки, графіки, кросворди, ребуси).

5. *Практичні методи* (виконання конкретних завдань і вправ, портфоліо, створення проєктів, моделей тощо).

6. *Методи підсумкової атестації:*

- залік;

- *екзамен*.

### ***Завдання для самостійної роботи***

1. Опрацювати нормативно-правову базу (Закони України «Про освіту»). Розробіть схему і вкажіть компоненти професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя в закладі передвищої освіти.

2. Опрацювати самостійно питання з теми заняття «Права та обов'язки здобувачів передвищої освіти».

3. Напишіть есе «Моя підготовка до пари».

### ***Контрольні запитання та завдання***

1. Які якості викладача коледжу сприяють покращенню якості освітнього процесу?

2. Які якості мають бути властиві професійному лектору? Якими вміннями він має володіти?

3. Як доцільно конспектувати лекцію, щоб легше запам'ятати навчальний матеріал?

4. Поміркуйте, як зробити так, щоб практичні заняття стали цікавими і корисними. Які прийоми, методи може використати викладач з цією метою?



